

Verbeelding van de samenleving

1. verbeelding - discours - framing

verbeeldingvandesamenleving.wordpress.com

de samenleving als verbeelding

- Willem Schinkel: er bestaat er geen samenleving als neutraal, objectief gegeven feitelijke werkelijkheid
 - *De gedroomde samenleving* (2011): ... is een geloof
 - *Over nut en nadeel van de sociologie voor het leven* (2014): de samenleving is als God:
"iedereen gaat er van uit dat zij bestaat, maar niemand heeft haar ooit gezien"
- de samenleving is een dynamisch pluriform proces dat zichzelf via creatieve verbeelding transformeert
- een 'self fulfilling prophecy' die zichzelf nooit voltooit, omdat de menselijke verbeelding in beweging blijft
 - hoe werd en wordt 'de samenleving' verbeeld?
 - welke idealen gaan hierachter schuil?
 - hoe willen wij die verbeelding vorm geven?

de betekenis stichtende functie van taal

ingredienten die de sociale constructie van een samenleving mogelijk maken:

- een beeld of metafoor (bijv. een lichaam, machine, melting pot, bedrijf / BV)
- gedeelde verhalen (geschiedenis, mythologie, tradities)
- gedeelde referentiekaders (religie, wereldbeeld, discours)
- een gedeeld doel (utopie is hierbij een kernbegrip)
- een gemeenschappelijke taal

taal-gebruik, speelt hierbij een belangrijke rol

er zijn diverse functies van taal, en visies op wat taal is / doet:

- taal is een instrument waarmee we de werkelijkheid beschrijven
- taal is een medium, waarmee we betekenis stichten

beide functies lopen door elkaar, wat politiek ingezet wordt...

eind 18^e eeuw: pan-Germaans nationalisme

Herder en Humboldt leggen verband tussen taal en natie / volk
zij zagen een Duitse identiteit, die door de taal werd verbonden
maar zij stichtten daarmee ook een werkelijkheid: de Duitse *Kultur*
m.a.w: de manier van spreken over de werkelijkheid,
maakt deel uit van de werkelijkheid; een *self fulfilling prophecy*

linguïstische relativiteit: Sapir-Whorf-hypothese

De mens leeft niet alleen in de objectieve wereld, noch in de wereld van sociale activiteit, maar is voor een groot deel overgeleverd aan de specifieke taal [...] in zijn samenleving. [...] Zelfs relatief eenvoudige waarnemingen zijn onderworpen aan de sociale patronen, genaamd woorden. We zien en horen en ervaren zoals we doen omdat de taal-gewoonten van onze gemeenschap bepaalde interpretaties vooronderstelt. [...]

De werelden waarin verschillende samenlevingen leven zijn andere werelden, niet slechts dezelfde wereld met andere etiketten voor dingen." (Sapir, 1929)

Aldus worden we geconfronteerd met een nieuw relativiteits-principe [...]

We analyseren de natuur volgens lijnen uitgezet door onze moedertong [...]

De filosofie heeft zich nog niet bevrijd van het illusoire gebruik van de logica, die de basis vormt van de Arische talen. [...] zoals bijv. de notie van substantie, waarvan het bestaan gesuggereerd wordt door de taal. (Benjamin Lee Whorf, 1940/1956)

Michel Foucault: *savoir & discours* als regime

- het vertoog / *discours* sticht een werkelijkheid
het *discours* is de taal die gebezigd wordt in een (sub)-cultuur
wetenschap, politiek, gezondheidszorg, onderwijs, leger...
en thema's kennen ook een eigen vertoog: het integratie-debat...

- het vertoog is de taal waarmee een groep de wereld structureert
(en daarmee vastlegt wat moreel en waar is)
een construct van samenhangende begrippen,
waarbinnen de wereld betekenis heeft
het vertoog beschrijft de werkelijkheid niet objectief,
maar de realiteit kan alleen door het *discours* gekend worden
elke cultuur en elke historische periode kent zijn eigen *discours* en *epistèmè* (wereldbeeld)

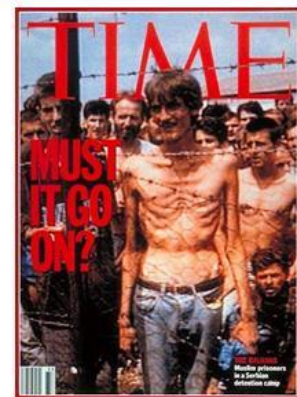
- het vertoog oefent macht uit in de zin dat het bepaalt hoe de realiteit geïnterpreteerd wordt
taal is dus niet alleen een 'instrument' dat wij gebruiken om de wereld te structureren,
maar ook een semi-autonoom cultuur-fenomeen dat ons inleid in 'een wereld'
onze wereld wordt gestructureerd door het vertoog / manier van spreken:
"wat er gezegd wordt, is afhankelijk van hoe het gezegd wordt"

framing, spin & fact free politics

framing = de wijze waarop de werkelijkheid gekaderd wordt
(wat je zegt is afhankelijk van hoe je het verbeeldt)

1992: *Time magazine* toont Fikret Alic achter prikkeldraad
deze foto bepaalde het beeld van de oorlog in Joegoslavië:
Servische concentratie-kampen met Bosnische moslims

de *Daily Mail*: *"The proof: behind the barbed wire,
the brutal truth about the suffering in Bosnia"*

maar Trnopolje was geen vernietigings-kamp, maar een vluchtelingen-kamp
het prikkeldraad was geen hek om het kamp, maar om een gebouwtje buiten het kamp
de foto is genomen door journalisten die zich binnen dat hekwerk hadden begeven

ook taal structureert / ordent / kadreert de wereld op een (normatieve) manier

framing is inherent aan de menselijke cognitie: zonder filtering geen kennis

frames zijn: *"organizing principles that are socially shared and persistent over time,
that work symbolically to meaningfully structure the social world"*

essentially contested concepts

• in een niet-totalitaire samenleving wordt het verschil tussen mensen en groepen erkend
mensen kunnen zich in diverse verbanden organiseren, met uiteenlopende wereldbeelden
binnen die verbanden gelden de waarden en regels van het betreffende *discours*

• zo verschillen politieke ideologieën / stromingen qua waarden en wereldbeeld
maar partijen delen bepaalde thema's in hun *discours*, en zijn op die manier 'in dialoog'
partijen in democratieën adresseren thema's als *vrijheid, gelijkheid* en *rechtvaardigheid*

• maar de wijze waarop deze termen worden ingevuld, verschilt van links tot rechts
dergelijke termen heten dan ook: *essentially contested concepts* (Gallie, 1956)
ze vormen een leidraad voor ons denken, zonder overeenstemming over de betekenis
hun kracht ligt in het ontbreken van consensus, waardoor er over gestreden wordt
functie ervan is dat het debat losmaakt over individualisme, de verzorgingsstaat, etc.

thema's uit de sociale en politieke filosofie van de afgelopen:

- vrijheid & emancipatie (centrering van het subject, individualisme)
- gelijkheid & solidariteit (democratisering)
- rationaliteit & vooruitgang (wetenschap, technologie, materialisme)